

Jarní aspekt suchomilných trávníků na Plumlovsku (po zavátých stopách Václava Spitznera)

Zpráva z exkurze ze dne 13.4.2012

Jana Tkáčiková, Martin Dančák

První terénní exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS proběhla 13. 4. 2012 ve spolupráci s přírodovědeckou fakultou Univerzity Palackého. Pod vedením dvou zkušených botaniků Boba Trávníčka a Martina Dančáka jsme navštívili území situované západně od Prostějova, přesněji prostor mezi obcemi Vícov, Ohrozim a Plumlov.

Území, které jsme navštívili, je pro botaniky dlouhodobě známé a probádané. Již před více než 100 lety zdejší květenu zkoumal profesor a později ředitel prostějovské reálky Václav Spitzner (Beroun 1852–1907 Prostějov). Tento středoškolský pedagog se s nadšením věnoval průzkumu regionální flóry a výsledky uveřejnil v řadě článků (Vesmír, Časopis Matice Moravské, aj.) a v roce 1887 vydal první česky psanou květenu z území Moravy: Květena okresu prostějovského a plumlovského. Také spoluzakládal a byl prvním předsedou Přírodovědeckého klubu v Prostějově, který vydával Věstník klubu přírodovědeckého v Prostějově.

Trasa exkurze vedla na několik pahorků, na kterých se v jinak intenzivně zemědělsky využívané krajině, zůstala zachována společenstva acidofilních suchých trávníků. Zbytky původní květeny jsou chráněny v přírodních památkách Za Hrnčířkou, Brániska a Čubernice, které jsme při exkurzi navštívili.

První a asi nejzajímavější lokalitou celé exkurze byl pahorek zvaný Malá horka východně od Vícova. Na jeho severním svahu se rozkládá stepní porost, který přesto, že nebyl nikdy územně chráněn, je mimořádně zachovalý a hostí několik vzácných druhů rostlin. Z nich nejvýznamnější je teprve nedávno pro ČR nově objevená jednoklásková ostřice přítupá (*Carex obtusata*), kterou jsme zde zastihli sice na počátku kvetení, ale v bohatých porostech. Tento druh kontinentálních studených stepí je rozšířen na Sibiři až po Čukotku, na jih zasahuje v Asii až po severní Mongolsko a severní Čínu. Je rozšířen také na Aljašce, v Kanadě a USA. V Evropě jsou jen ojedinělé lokality, patrně reliktního charakteru, např. ve východním Německu, v jižním Švédsku, v Polsku, Bělorusku a na Ukrajině. V ČR roste pouze na Moravě na Prostějovsku právě na kopci Malá horka u obce Vícov. Menší populace je známá také z blízké PP Za Hrnčířkou. Z těchto lokalit byl v minulosti uváděn výskyt ostřice drobné (*Carex supina*). Až v roce 2004 byly tyto rostliny Radkem Řepkou správně určeny jako *Carex obtusata*. Podrobnosti si můžete přečíst ve 4. dílu Additament: Řepka R. (2005): *Carex obtusata*. – In: Hadinec J., Lustyk P. et Procházka F.: Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae IV., Zpr. Čes. Bot. Společ., Praha, 40: 94–98. K dalším zajímavým druhům, které

jsme na Malé horce viděli, patří např. křivatec rolní (*Gagea villosa*), koniklec velkokvětý (*Pulsatilla grandis*) nebo v podobě suchých loňských lodyh v létě kvetoucí rozrazil klasnatý (*Pseudolysimachion spicatum*).

V nedaleké PP Za Hrnčířkou jsme viděli kromě ostřice přítupé také další „stepní“ druh, ostřici nízkou (*Carex humilis*). V této přírodní památce jsou velmi dobře zachovalé porosty acidofilních suchých trávníků sv. *Koelerio-Phleion phleoidis*, ve kterých jsme např. viděli trávníčku obecnou (*Armeria vulgaris*) nebo kostřavu ovčí (*Festuca ovina*). Přítomnost vápnomilné kostřavy waliské (*Festuca valesiaca*) svědčí o tom, že místy je půda poněkud vápnitější. Na lokalitě jsme také zaznamenali poměrně bohatý výskyt koniklece velkokvětého.

Směrem na jihovýchod od přírodní památky Za Hrnčířkou se nachází další přírodní památka Brániska. Podobně jako v PP Za Hrnčířkou jsou zde chráněna společenstva teplomilných druhů. Lokalitu Brániska uvádí již Otruba (Otruba 1935, Stepní ostrůvky v okolí Plumlova) coby naleziště koniklece velkokvětého. Koniklec jsme zastihli krásně kvetoucí na všech navštívených lokalitách. Na většinu dalších zde rostoucích teplomilných druhů bylo ještě brzy. Na narušovaných místech v nízkých trávnících jsme pozorovali acidofilní vegetaci efemér sv. *Arabidopsis thalianae*. Z jarních efemér jsme viděli např. druhy: huseníček rolní (*Arabidopsis thaliana*), osívka jarní (*Erophila verna*), rozrazil trojklanný (*Veronica triphyllos*), plevel okoličnatý (*Holosteum umbellatum*), aj. V PP Brániska je také vyvinuta vegetace acidofilních suchých trávníků sv. *Koelerio-Phleion phleoidis*. Ale i na ni bylo ještě příliš brzy. Velká část rezervace je zarostlá keři skalníku celokrajného *Cotoneaster integerrimus*). Více o druzích rostoucích v PP se můžete dočíst na stránkách ČSOP Hořepník:

<http://www.csophorepnik.estranky.cz/clanky/predstavujeme-vam/zvlaste-chranena-uzemi--suchomilne/pp-braniska.html>

Po cestě na poslední lokalitu nás čekalo příjemné překvapení v podobě desítek rostlin silně ohroženého druhu pochybek prodloužený (*Androsace elongata*).

A poslední navštívenou lokalitou byla PP Čubernice na severním okraji Plumlova na prudkém skalnatém svahu nad říčkou Čubernicí. Stejně jako na předchozích lokalitách je i tady skalnaté podloží kyselé tvořené kyselými kulmskými břidlicemi. Opět i zde bylo na většinu teplomilných druhů brzy, ale potěšila nás bohatá populace koniklece velkokvětého a nález rozrazilu jarního (*Veronica verna*). Další zajímavé údaje o vegetaci a rostlinách rostoucích v PP si můžete přečíst na stránkách ČSOP Hořepník:

<http://www.csophorepnik.estranky.cz/clanky/predstavujeme-vam/zvlaste-chranena-uzemi--suchomilne/pp-cubernice.html>

I přes časný jarní termín se nám nakonec během exkurze podařilo nalézt téměř 60 druhů cévnatých rostlin.

Seznam nalezených druhů (sestavili L. Válová, B. Brandová, J. Tkáčiková a M. Dančák)

Druh / Lokalita	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Allium oleraceum</i>					*			
<i>Allium vineale</i>							*	
<i>Androsace elongata</i>						*		*
<i>Arabidopsis thaliana</i>		*		*			*	
<i>Armeria vulgaris</i>				*				
<i>Arrhenatherum elatius</i>					*			
<i>Barbarea vulgaris</i>		*						
<i>Bromus erectus</i>					*			
<i>Calluna vulgaris</i>				*				
<i>Capsella bursa-pastoris</i>					*			
<i>Carex caryophylla</i>		*		*				
<i>Carex humilis</i>				*			*	
<i>Carex obtusata</i>		*		*				
<i>Carex praecox</i>					*			
<i>Cerastium glutinosum</i>						*	*	*
<i>Cotoneaster integerrimus</i>					*			
<i>Dianthus carthusianorum</i>							*	
<i>Erophila verna</i>		*		*				
<i>Eryngium campestre</i>		*						
<i>Euphorbia cyparissias</i>		*						
<i>Euphorbia esula</i>		*						
<i>Euphorbia helioscopia</i>					*			
<i>Festuca ovina</i>				*				
<i>Festuca valesiaca</i>				*				
<i>Ficaria verna ssp. bulbifera</i>	*							
<i>Fragaria viridis</i>				*				
<i>Gagea pratensis</i>		*				*	*	
<i>Gagea villosa</i>		*						
<i>Galium verum</i>								
<i>Glyceria maxima</i>	*						*	
<i>Holosteum umbellatum</i>		*		*			*	
<i>Hylotelephium sp.</i>		*						
<i>Koeleria macrantha</i>					*			
<i>Lamium amplexicaule</i>			*					
<i>Lamium purpureum</i>		*						
<i>Luzula cf. divulgata</i>		*						
<i>Muscari comosum</i>					*			
<i>Phleum phleoides</i>					*			
<i>Potentilla alba</i>		*						
<i>Potentilla arenaria</i>		*		*				
<i>Potentilla argentea</i>							*	
<i>Primula veris</i>				*				
<i>Pseudolysimachion spicatum</i>		*						

<i>Pulsatilla grandis</i>		*		*	*		*	
<i>Ranunculus auricomus</i>					*			
<i>Sanguisorba minor</i>				*				
<i>Saxifraga granulata</i>				*				
<i>Silene otites</i>					*			
<i>Stellaria media</i>							*	
<i>Teucrium chamaedrys</i>					*			
<i>Thymus pulegioides</i>		*						
<i>Verbascum lychnitis</i>							*	
<i>Verbascum phoeniceum</i>				*				
<i>Veronica arvensis</i>							*	
<i>Veronica polita</i>						*		
<i>Veronica sublobata</i>	*						*	
<i>Veronica triphyllos</i>		*				*	*	
<i>Veronica verna</i>							*	
<i>Viola arvensis</i>			*					

Seznam lokalit:

- 1 Vícov: mezi obcí Vícov a vrchem Malá horka
- 2 Vícov: vrch Malá horka
- 3 Vícov: pole mezi Malou horkou a PP Za Hrnčířkou
- 4 Ohrozim: PP Za Hrnčířkou
- 5 Plumlov: PP Brániska
- 6 Ohrozim: louka severně od PP Čubernice
- 7 Ohrozim: PP Čubernice
- 8 Plumlov: intravilán obce